

İNTİHAR BOMBACILIĞININ KISA TARİHİ

Doç. Dr. Salih BIÇAKÇI

Khas Öğretim üyesi

“Eşit Olarak Yaşamıyorsak, En Azından Eşit Ölürüz.”

Hany Abu-Assad'ın filmi Al-Jannah Al-Aan'da (Şimdi Cennet) Suha ve Said konuşmaktadır. Bir odada ilk defa beraber olmanın sıkılğanlığı içinde eski fotoğraflara bakan Said:

- Babanın Abul Azzam olduğu doğru mu? Onun bir kahraman olduğunu söylüyorlar. Onunla gurur duymalısın.

Suha biraz hüzünlü ve hasretle cevap verir:

- Gurur duymaktansa burada ve yaşıyor olmasını tercih ederdim.

Yaşam ve ölüm arasında tercih yapmakta olan Said isimli bir intihar bombacısının dramını anlatmak için yapılan bu betimleme, gidenlerin de, kalanların da acıklı hikâyesini keskin biçimde özetler.

İntihar bombacılığı zannedildiği kadar yeni olan bir terör yöntemi değildir. Literatürde intihar saldırılarının yıkıcı terörizm ile gösterişi terörizmin birleştiği noktada ortaya çıktığını görürüz. Eylemin yapıldığı mekânı politik bir tiyatro sahnesi olarak kullanan eylemci, saldırının mümkün olduğunca şaşaalı ve gürültülü olmasına özen gösterir. Amaç, en acı bir şekilde otoritenin yani devletin acziyetini göstermektir. Felsefi anlamda intihar bombacısı bedenini silah haline getirmiş ve ideolojisi uğruna canını vermeye gönüllü olmuştur. Saldırganın ideolojisine olan güçlü bağlılığı, bütün güvenlik tedbirlerini aşip başarılı olmasını bugün bile sağlamaktadır. Günümüzdeki gelişmiş teknolojiye rağmen intihar bombacılığı en etkili terör ve şiddet tekniklerden birisi olmaya devam etmektedir.

Chicago Üniversitesi'nde 1982 yılından itibaren tutulmaya başlanan İntihar Saldırıları Veri Tabanı'na (CPOST) göre 1982 yılından Aralık 2015'e kadar 4933 intihar eylemi gerçekleşmiş ve bu saldırıların sonucunda 125,312 kişi yaralanmış ve 49,798 kişi hayatını kaybetmiştir. Yine bu veri tabanına göre, Irak bu yıllar

arasında 2000'den fazla intihar eylemiyle en çok intihar saldırısının gerçekleştiği ülke olurken, bu ülkeyi sırasıyla Afganistan, Pakistan, Suriye ve Nijerya takip etmekte, Türkiye ise 34 intihar saldırısıyla, bu veritabanı tarafından oluşturulan listede, 13'ncü sırada yer almaktadır.

İNTİHAR SALDIRILARININ ANATOMİSİ

İntihar saldırılarının başarıya ulaşması için örgütlerin titiz bir planlama sürecini takip ettiği 11 Eylül örneğinde açıkça görülmüştür. Saldırı için kullanılan bu adımları kabaca şöyle sıralayabiliriz:

1. Muhtemel suikastçıların bulunması
2. Bunların ikna edilmesi
3. Eğitilmesi
4. Hedefin seçilmesi ve keşif yapılması
5. Bomba için gerekli malzemenin temini
6. Bombanın üretilmesi
7. Hazırlıkların tamamlanması
8. Hedefe yaklaşılması
9. Bombanın patlatılması.

Bu sürecin üç stratejik ayağı bulunmaktadır: Bunlar, patlatılacak intihar yeleğinin hazırlanması, intihar eylemcisinin hazırlanması ve eylemin lojistik hazırlığının tamamlanmasıdır.

İntihar bombacısının üstüne taktığı bombayı hazırlamak uzmanlık isteyen bir iştir. Bomba yapmak için kullanılan bilindik malzemelere getirilen sıkı kontroller sonrasında, rahatça ulaşılan malzemelerle patlayıcı hazırlamak ayrı bir uzmanlık alanı haline geldi. Patlayıcının intihar yeleği ya da kemerine yerleştirilmesinin ardından patlamanın etkisini arttırmak için civata, çivi, vb. malzemeler eklemek ve en sonunda eylemcinin bedenine iliştiirmek bomba uzmanlarının görevi olmuştur.

Sürecin ikinci ayağını intihar eylemcisinin psikolojik hazırlığı oluşturur. Planın sonuna yaklaşırken intihar eylemini gerçekleştirecek kişilerin daha çok korktukları ve eylemi zora soktukları da görülmüştür. Bu yüzden eylemci dünyadan koparlarak eyleme hazırlanır. Saldırganın yaşarken fiziki dünyadan kopması ve ölümden sonrasına geçiş

¹İntihar Saldırıları Veri Tabanı (CPOST), University of Chicago, http://cpostdata.uchicago.edu/search_results_new.php, (26.04.2016'da erişilmiştir.)

yapmasını sağlamak için düzenlenen bu törenler saldırı projesinin temelini oluşturur. Filistin’de intihar bombacılarını eyleme hazırlarken saldırganın dünya ile ilişkisini yavaş yavaş azalttıkları ve eylem sonrasındaki ‘cennete’ hazırladıkları görülmüştür. Eylemi yapacak kişinin karanlık yerlerde tutulduğu, zaman zaman mezar yeri açılarak, buraya yatırıldığı da kaydedilmiştir. Eğitimleri sırasında eylemin ideolojisini güçlendirmek amacıyla eğitmenler eski intihar bombacılarından örnekler verirler. Bu özendirme bombacının arkadaşları tarafından cennette görüldüğü ve mutlu olduğu iddiasına kadar varır. Hany Abu-Assad’ın filmi Al-Jannah Al-Aan (Şimdi Cennet) filmindeki realist tasvirlerle tutarlı olarak saldırıyı gerçekleştirecek kişilerin saldırı öncesinde yıkanmasının ve gusül abdesti almasının İslami örgütlerde yaygın bir davranış biçimi olduğuna görüyoruz. Terörizm çalışmaları literatüründe saldırganlara eylem öncesinde sakinleştirici ilaçlar vererek heyecan yüzünden saldırının başarısız olmasını engellemeye çalıştıkları sıkça kaydedilmektedir.

Saldırı hazırlığının üçüncü adımını eylemin lojistik hazırlığı oluşturur. İntihar bombacısına eylemi gerçekleştireceği alan hakkında bilgi verilmesi ve saldırganın alana götürülmesi ‘katır’ adı verilen araçları tarafında yapılır. Eğer özel bir hedef varsa, saldırgan hedefi göstermek de ‘katır’ların görevlerinden biridir.

Örgütler, saldırganın bütün tedbirlerle rağmen cayma ihtimalini göz önünde bulundurarak saldırganın iradesi dışında eylemi yönetebilmek için ikili tetikleme sistemini kullanırlar. Bu sistem saldırganın cayabilme ihtimaline göre alınmış, organizasyonu koruyan bir önlem olarak tasarlanır. Öte yandan saldırının yıkıcı etkisini arttırmak amacıyla ikinci eylemcilerin olay yerinde saldırı düzenlemesi de bilindik yöntemlerden birisidir.

İNTİHAR SALDIRILARININ GEÇMİŞİ

Modern bir olgu gibi görünse de, intihar saldırılarının tarihteki ilk örneklerine MÖ 581’de Çin’de Gefu Savaşı’nda rastlanmıştır. Daha sonra MS 1. yüzyılda Zealotların Roma İmparatorluğu’nun Judea’daki hakimiyetine karşı yaptıkları intihar saldırılarını görsek de bunlar daha ziyade suikastçının bıçak ya da farklı silahlarla hedefe saldırdığı eylemlerdir. Bu açıdan bakıldığında modern anlamda, ilk intihar eylemlerinin 17. yüzyılda olduğunu kaydeden kaynaklar vardır. 1660’da Tayvan’ı ele geçirmek için Koxinga güçleriyle savaşan Dutch savaşçıların esir düşmemek ve düşmanlarına zarar vermek için kendilerini patlattıklarını biliyoruz. Ancak bu tekniklerin Dutchların geleneksel savaş taktiklerinin bir parçası olduğu da kaydedilmektedir.

İntihar bombacılığının tarihiyle barutun ve patlayıcıların değişimi arasında orantılı bir yükseliş ilişkisi vardır. Uzun yıllar barutun tek başına dengeli bir patlayıcı olarak kullanılmaması intihar bombacılığı saldırılarının artışı engellemiştir. İsviçreli kimyacı Alfred Nobel’in, 1867’de dinamiti icat etmesi intihar eylemlerinin seyrini de değiştirmiştir. Dinamit kullanılarak yapılan ilk intihar saldırısı, 1881 yılında Rus Çarı II. Aleksander’a karşı gerçekleştirilen suikasttır. ‘Halkın İradesi’ isimli Nihilist grup, Nobel’in yeni icadını duymuş ve bu patlayıcıyı II. Aleksander’ı öldürmek için kullanabileceklerine karar vermişti. İsviçre’den kaçak yollarla getirilen dinamit Moskova, Odessa ve Aleksandrovsk’ta depolarda saklandı. 13 Mart 1881’de, bu örgüt ilk önce Çar’ın atlar tarafından çekilen zırhlı aracını yolda patlattığı bir bombayla durdurmayı başardı. Çar patlama sırasında zarar görmedi ama hızla olay yerinden ayrılmak yerine aracından inerek yaralılara yardım etmeyi tercih etti. Çar’ın bilmediği diğer bir gerçek de yolda patlayan bombanın dışında üç bombacının daha patlama yerinde var olduğuydu. Bu intihar bombacılarından birisi olan İgnati Grinevitski (Hryniewiecki), Aleksander’ın yakınına gelmesini bekledi ve üstündeki bombayı patlatarak hem Çar’ı hem de kendini öldürdü.

I. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında, başta Çin’in intihar birlikleri olmak üzere, intihar eylemleri, savaş sırasında farklı stratejilerin parçası olarak kullanılmıştır. II. Dünya Savaşı’ndaki Japon Kamikazeler de bazı kaynaklarda intihar bombacılığına tartışma konusu olmuşsa da, askeri güçlerin birbiriyle çarpışmasının parçası olarak kullanıldığı için, terörizm amaçlı intihar bombacılığının dışında tutmak gerekir.

İntihar bombacılığının birçok çeşidi bulunmakla birlikte motorlu araçlar kullanılarak yapılanları ve doğrudan beden üzerinde taşınan patlayıcıların infilak ettirilmesiyle zarar verilmesi yöntemi en çok bilinenidir. Orta Doğu’da araç kullanılarak yapılan ilk intihar eylemleri Lübnan’da görüldü. 23 Ekim 1983’te ABD Deniz Piyadeleri’nin üssüne kamyonla giren Hizbullah bağlantılı şoförün 1 tonluk bombayı patlatması 241 kişinin ölümüne sebep oldu. Saniyeler sonra başka bir bombacı da Fransız paraşütçülerin kışlasına saldırarak 58 kişiyi öldürdü. Eş zamanlı gerçekleştirilen saldırılar tekniği, daha sonra da sıklıkla terörist örgütler tarafından tekrar edildi. 11 Eylül sonrasında terörle mücadele tekniklerinin güncelleşmesiyle birlikte araçlarla yapılan saldırılar aynı kalmış, sadece patlatılan bomba tipi değişmiş ve zamanla daha rahat temin edilen gübre kimyasallarının bomba olarak kullanımı artmaya başlamıştır.

Savaş tarihinde birçok defa intihar bombacılığının varlığını görüyoruz. Ancak günümüzdeki gelişimi açısından İran-İrak savaşındaki Muhammed Hüseyin Fahmideh’in eyleminin altının çizilmesi gerektiğini düşünüyorum. Savaş sırasında Irak güçlerinin Hurremshehr’deki güçlü ilerleyişi için savaşan 13 yaşındaki Hüseyin Fahmideh, bu çatışmalar sırasında yaşıtı ve daha büyük birçok arkadaşını kaybetti. Çatışmanın Irak’ın lehine gelişmesi Hüseyin’i etkiledi. Yanında ölen bir savaşçının vücudundan aldığı el bombası kemerini üzerine taktı ve kemerdeki bütün bombaların pimini çekerek kendini Irak tankının altına attı. Büyük bir patlamanın ardından tank durdurmuş oldu. Irak güçleri bu patlamayla İranlıların bölgeye mayın döşediğini düşünerek bölgedeki ilerleyişini durdurdu. Bu saldırı belki de Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları’ndan önce intihar kemeri/yeleğine örnek olacak bir kullanım olarak tarihte yerini aldı.

Bütün bu saldırılar Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları örgütüne ‘ilham’ kaynağı oldu. Kuzey ve Doğu Sri Lanka’da yaşayan Tamillerin ilk eylemlerinden birisi Hizbullah’ın Ekim 1983’teki Beyrut saldırısının bir kopyasıdır. Tamillerden oluşan Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları (The Liberation Tigers of Tamil Eelam - LTTE) ya da bilinen ismiyle Tamil Kaplanları ayrılıkçı Marksist-Leninist bir örgüttür ve kendi ideolojisine göre Tamil vatanını kurmak için mücadele eder. Terörizm literatüründe bu örgütün intihar bombacılığı konusunda özel bir yeri vardır. Terörizm tarihinde ilk defa intihar kemerini/yeleğini kullanan örgüttür. 1983’te Özgürlük Kaplanları Kadın Cephesi’ni (Women’s Front of the Liberation Tigers) kuran Tamil Kaplanları, ilk intihar bombacılığı eylemini 1987’te gerçekleştirdi. Bundan kısa bir süre sonra ilk kadın intihar bombacısı eylemiyle kendi rekorunu yeniledi.

1990’larda intihar bombacılığını Tamil Kaplanları’ndan sonra en sık kullananların Filistinli örgütler olduğunu görüyoruz. İsrail’deki kayıtlı ilk saldırı 6 Nisan 1994’te gerçekleştirilen Afula saldırısıdır. Saldırıların mimarı Yahya Ayyaş 1991’de Bir Zeit Üniversitesi Elektrik Mühendisliği bölümünden mezun olarak ilk bombalı saldırılarını planladı. Afula saldırısında Ayyaş’ın temin ettiği 1987 Opel Ascona model aracın içine konulan 7 gaz tüpü, 5 el bombası ve bunlara sarılmış yüzlerce çivinin patlaması sonucunda büyük zarar meydana geldi. Patlayıcının yanına ilave edilen çivi, vida, somun gibi malzemeler çoğunlukla patlamanın etkisini geometrik olarak arttırmaktadır. Filistin İslami Cihad Hareketi ve HAMAS

ortaklığıyla artan saldırılarda şartların zorluğu intihar bombacılarını yaratıcı çözümler bulmaya itti. 'Şeytan'ın Annesi' ismi verilen ve kolaylıkla temin edilen malzemelerle yapılan ev yapımı patlayıcılar sayesinde Hadera'da, Dizengoff caddesinde başlayan patlamalar dizisi artarak devam etti. 2001'de İsrail'de 40 intihar bombası patladı.

İsrail-Filistin çatışmasındaki efsanevi kadın militan Leyla Halid sonrasında kadın intihar bombacılarının kullanılmasına başlaması milattır. Mayıs 1991'de Tamil Kaplanları'nın kadın kolundan Thenmozhi Rajaratnam'ın Hindistan Başbakanı Rajiv Gandhi'ye yaptığı intihar saldırısı tarihe ilk kadın intihar bombacısı olarak kaydedilmiştir. İsrail-Filistin çatışmasının ilk kadın intihar saldırısı Arafat'ın intifada sırasında Güller Ordusu diye ifade ettiği kadın destekçileri arasından çıktı. 27 Ocak 2002'de Fatah üyesi Wafa İdris'in Kudüs'teki Yafa Yolu caddesindeki saldırısı Orta Doğu tarihindeki ilk kadın saldırısı olarak kabul edildi. Aynı tarihlerde erkek intihar bombacılarını onaylayan HAMAS lideri Şeyh Ahmed Yasin, örgütün beklemediği bir çıkış yaparak kadınların da bu savaşta yer alabileceğini belirtti. 29 Mart 2002'de Kiryat HaYovel'deki (İsrail) bir mağazanın girişinde 16 yaşındaki Ayat al-Akhras'ın kendini patlatması sonucu 28 kişi yaralandı, 2 kişi öldü. HAMAS eylemi üstlendi. Bu olaya rağmen HAMAS'ın ilk kadın intihar bombacısı olarak Erez geçişinde kendini öldüren iki çocuk annesi Gazzeli Reem Riyashi kayıtlara geçmiştir.

11 Eylül saldırılarında kullanılan tekniğin gelişmişliği intihar

bombacılığının seviyesini farklı bir boyuta taşımıştır. Öncesinde kamyon ve otomobillerle yapılan intihar saldırıları ilk defa uçakla gerçekleştirilmiştir. Saldırıyı üstlenen El-Kaide intihar bombacılığını tamamen yeni bir düzeye taşımış oldu. Saldırının planlama, iletişim ve koordinasyon seviyesi terörizm uzmanlarını bile etkiledi. Dünya çapında güvenlik önlemleri intihar bombacılarını yakalamak üzerine odaklandı. 11 Eylül sonrasında, havaalanlarında tüm vücudu inceleyen tarayıcılar, kısıtlanmış sıvı taşınması, ayakkabıların çıkartılarak kontrol edilmesi gibi bir dizi önlemin ortaya çıkmasına sebep oldu.

ABD'yi hedef alan 11 Eylül saldırılarının getirdiği yeni güvenlik tedbirlerinin yeterli olmadığı, sadece havayollarının değil, diğer toplu ulaşım araçlarının da intihar saldırılarının hedefi olacağı, 11 Mart 2004 Madrid tren sistemine yapılan intihar saldırılarıyla fark edildi. Dört saldırganın patlattığı bombalar 192 kişinin ölümüyle sonuçlandı. Madrid saldırısının etkileri henüz tam anlamıyla silinmeden, 7 Temmuz 2005 Londra'da metro ve belediye otobüslerine yapılan eşzamanlı saldırılarla zirveye tırmandı. 4 intihar bombacısının saldırdığı eylemde 56 kişi hayatını kaybetti. El-Kaide üstlendiği bu eylemle bütün dikkatleri üstüne çekmeyi başardı. Özellikle 2015 - 2016 yılındaki intihar bombacılığı eylemlerine bakıldığında DAESH'in El-Kaide'nin geleceğini devam ettirdiğini görüyoruz. Türkiye'de son aylarda medyaya yayılan bütün intihar bombacısı alarmları ve patlamaları hala bu saldırı tekniğinin etkili ve başarılı olduğunu ispatlamaktadır. Ulus devletlerin caydırıcı tedbirleri probleme temelden çözümler bulamamaktadır. Alınan tedbirler saldırıyı daha da uzmanlaştırmaktan öteye gitmemektedir.

BİR TEMAŞA OLARAK TERÖR, MEDYA VE PROPAGANDA

Yrd. Doç. Dr. Suncem KOÇER

Khas Öğretim üyesi

Clint Eastwood'un yönetmenliğini yaptığı Keskin Nişancı (2014), Irak savaşında görev yapmış Amerikan askeri Chris Kyle'in (Bradley Cooper) hayatından bir kesite odaklanır. Irak savaşı sırasında dört kez bölgeye gönderilen Kyle, keskin nişancılığı ile bir efsanedir. Ülkesi için savaşmaya gittiği her seferde eşini ve daha sonra çocuklarını geride bırakan Kyle için vatanseverliğin önüne geçebilen bir şey yoktur. Yönetmen Clint Eastwood, Chris Kyle'in vatanseverliğine geride bıraktığı ailesi kadar Felluce'de hedef aldığı Iraklılar aracılığıyla da vücut verir. Mevzide, Kyle'in nişan aldığı ve indirdiği her canlı teröristtir. Ölü teröristlerde vücut bulan vatanseverliğin doğrudan bağlandığı tarihsel olay ise 11 Eylül 2001 New York saldırısıdır.

Keskin Nişancı'nın bir sahnesinde 11 Eylül'de gerçekleştirilen terörist saldırısının Chris Kyle'da yarattığı etkiyi çarpıcı bir şekilde görürüz. O zaman nişanlısı olan Taya (Sienna Miller), televizyonda gördükleri karşısında şoka girer. Taya'nın çılgınlığı üzerine banyodan koşup gelen Chris gördüklerine inanamaz. İkiz kulelere arka arkaya iki uçak çarpmıştır. Yanan gökdelenden canlarını kurtarmak için atlayan insanların ve az sonra canlı yayında yerle bir olan Dünya Ticaret Merkezi'nin görüntüsünü hazmetmek imkansızdır. Ekranda gördükleri Chris için bir başlangıcı işaretler. Sahne, Felluce'de mevzide Chris'in hedefine nişan aldığı anın görüntüsüyle kesilir. Namlunun ucunda Iraklı teröristler vardır. Bu iki sahne arasındaki doğrudan ve hızlı geçiş, 11 Eylül sonrası Amerikan hükümetinin ortaya koyduğu politikayı yineleyen ve onayan bir anlam dünyası kurmaktadır.